

rajući svoju vlastitu prošlost ne može odbaciti niz momenata koji nemaju samo organizacijski i tehnološki već i širi društveni naboj. Prema tome, govoreći o budućem muzeju, i o sebi samoj, i o proizvodima na kojima bazira svoju egzistenciju, ona će neizbježno reflektirati i novo muzeološko iskustvo. Pitanje je samo kako to najoptimalnije, najpreciznije i najdinamičnije postaviti putem prakse, putem funkcioniranja muzejskog rada.

Povijesni pregled muzejske djelatnosti u Đakovu

Krešimir Pavić

Muzej Đakovštine, Đakovo

Govoreći o tradiciji muzejske djelatnosti u Đakovu, započet ćemo sa zaslužnim biskupom Josipom Jurjem Strossmayerom. On je darovima i novčano pomagao muzejima u Zagrebu i izvan njega. Posebno je pomagao Arheološkom muzeju u Zagrebu novcem (1.000 forinti 1867. godine za Kollerovu zbirku egipatskih mumija i druge) a predao mu je i sve starije nađene na području biskupije. Pisalo se već o njegovim darovima budućem Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, kao i o tome da je osnovao Galeriju slika u Zagrebu. Zoološkom muzeju darovao je sokole i orlove koje je ubio, vepa kojega je ustrijelio uz životnu opasnost, te druge životinje. U više je navrata novčano pripomogao Arheološkom muzeju u Kninu i darovima, mislim, osječkom muzeju. Osim toga, okružnicom od 7. siječnja 1862. preporučio je svećenstvu biskupije da prikuplja starine a potkraj stoljeća pozvao je arheologa Brunšmida da iskopava na vlastelinskom dobru Štrbinci, o čemu je ovaj pisao (Vjesnik HAD 1901). Strossmayer naravno nije mislio na osnivanje muzeja u Đakovu; prilike tada bijahu drukčije a njegove koncepcije šire.

Međutim, na prijelazu stoljeća postojale su u Đakovu privatne muzejske zbirke; dvije etnografske zbirke istaknutih etnografa i pisaca. Milko Cepelić (1853—1920) proučavao je i pisao o seljačkome tekstilnom rukotvorstvu i skupio je lijepu zbirku narodnih vezova koju je izlagao na gospodarskim izložbama. Zbirku je sredio i opisao i pred smrt darovao zgre-

bačkome Etnografskom muzeju. Dio zbirke izložen je u Đakovu 1979. na izložbi o Cepeliću. Josip Lovretić (1865—1948) prikupio je zbirku pozlatskih vezova kojima je namjestio svoj stan, pa je o tome i pisao u »Zborniku za narodni život i običaje« 1902. godine s više priloženih fotografija.

Prvi je put potrebu za osnivanjem muzeja u Đakovu spomenuo 1913. Josip Žerav, pisac »Spomen-spisa« o 100. obljetnici postojanja ceha. Govoreći o obrtničkoj zastavi iz 1848. godine, on je napisao:

»I bude li kada Đakovo imalo svoj — muzej — koji bi vrlo lijepo pristajao u 'Hrvatski dom', moći će i ona zastava potomcima pričati...« (str. 26)

Između dva svjetska rata đakovački su gradski oci odlučili da se osnuje đakovački muzej. U travnju 1926. gradsko je zastupstvo zaključilo »da se pristupi uređenju muzeja za starine i uspomene vezane prošlošću našeg Đakova«. O tome su pisale đakovačke novine, ali je demokratski »Narodni list« ispravno primijetio:

»Misao vrlo lijepa, no jedno se zaboravlja, da nemamo ni prostorija, ni čovjeka, koji bi otpočeo sa prikupljanjem. Bojimo se, da će ova lijepa zamisao kao i mnoge druge ostati samo na papiru.«

Tako je i bilo.

Osnivanju muzeja u Đakovu pristupilo se nakon drugog svjetskog rata. Godine 1949. Prosvjetni odjel Gradskog NO »uskoro će pristupiti or-

ganizaciji i uređenju muzeja grada Đakova«. Uskoro je učitelj Stjepan Dvoržak, kasnije suradnik muzeja, objavio u »Službenom glasu« članak »Osnivanje muzeja u gradu Đakovu« u kojem je dao upute o prikupljanju predmeta i progovorio o zadacima takve ustanove. Ipak trebale su proći dvije godine dok muzej nije nakon novog poticaja osnovan, a tri godine dok nije u vidu prvoga stalnog postava otvoren za javnost.

Godine 1950. nastao je Inicijativni odbor građana koji je na prvoj sjednici 14. studenog 1950. odlučio da se osnuje Muzej grada Đakova. Nakon jednogodišnjeg rada muzej je osnovan rješenjem skupštine općine Đakovo br. 15.273 od 12. prosinca 1951. Nova je ustanova dobila prostorije u Ul. JNA 15. u privatnoj zgradi. Kvadratura je prostorija 208 m², od toga izložbenog prostora 161,4 m². Prvom direktoricom muzeja postala je Hedviga Dekker (1925—1963) koja je najzaslužnija za osnivanje muzeja. Prvi stalni postav napravljen je 1952. u pet prostorija i svečano otvoren 22. studenog 1952. O tome je pisala H. Dekker u »Đakovačkom listu« (br. 2, 1953):

»Muzej Đakovštine 22. studenog 1952. svečano je izvršio otvaranje prve muzejske izložbe u 5 izložbenih prostorija i time preuzeo veliki zadatak čuvanja naše kulturne baštine, koja je tokom vjekova u velikoj mjeri oštećena. Zato moramo svim sredstvima nastojati da sačuvamo od propadanja svaki predmet koji ima naučnu ili umjetničku vrijednost.«

Dio etnografskog postava Muzeja Đakovštine u Đakovu

Veliku pomoć u radu pružili su Hedvigi Dekker članovi Društva prijatelja starina koje je osnovano 1953. U vrlo kratkom vremenu društvo je imalo 214 članova. Predsjednik je Franjo Čordašić, tajnica H. Dekker, blagajnik A. Vendelin, kotarski povjerenik muzeja Ivan Germovšek, gradski povjerenik R. Šunk. U upravnom su odboru još Ivan Pavić i Stjepan Dvoržak. Svi su oni dugogodišnji suradnici i prijatelji ove ustanove, neki i danas.

»Društvo prijatelja starina imat će časnoulogu, da bude sakupljač vrijednih starina za Muzej Đakovštine, i da bude čuvar kulturno-historijskih spomenika na području grada i kotara« — zapisala je H. Dekker. (»Đakovački list« 11, 1953)

Muzej je imao ove odjele: arheološki, etnografski, povijesni, numizmatički, NOB, umjetnička zbirka, arhiv, knjižnica, hemeroteka i fototeka.

U povodu prve obljetnice otvaranja muzeja H. Dekker je pisala:

»U muzeju Đakovštine razvija se sistematska djelatnost čuvanja, proučavanja, popularisanja spomenika kulturno-historijskog i umjetničkog karaktera, a naročito svoju razvojnu djelatnost usmjerava u kulturno-prosvjetnom i naučnom pravcu. Kulturno-prosvjetna djelatnost Muzeja ogleda se u radu na podizanju općeg kulturnog nivoa naših ljudi preko mnogih predavanja i izložbi.« (»Đakovački list«, 40, 1953)

U članku je objavljena i izjava dra. Bauera, istaknutog muzeologa:

»Čestitam na osnutku i postavi ovog Muzeja. Ovo je rekordan uspjeh i nema analogije u našoj muzeologiji. Đakovački muzej je zaista kulturna i prosvjetna ustanova koja Đakovčanima nameće dužnost, da se brinu za svoju kulturnu baštinu. To je legitimacija kulture Đakova. Početak ovoga muzeja daje mogućnost naslutiti njegove perspektive u doglednoj budućnosti.«

Lijepu rezultate postigla je H. Dekker u stručnom i znanstvenom radu publicirajući tridesetak članaka i 1959. godine knjigu »Đakovo i njegova okolica kroz kulturno historijske spomenike« kao prvu knjigu Biblioteke Muzeja Đakovštine.

U svome radu morala se H. Dekker boriti s mnogim teškoćama i ponekim zlonamjernim ljudima, o čemu je ostalo nešto pisanih tragova koji to dokazuju. To je zanimljiv materijal koji bi bilo korisno objaviti da se vidi kakve su sve prepreke stajale pred našim muzealcima. Bez sumnje je i to prouzročilo njezinu ranu smrt; rak je brzo napredovao i dvije teške ope-

racije u osječkoj bolnici nisu pomogle; Hedviga Dekker umrla je na samu Novu godinu 1963.

»Muzejska aktivnost prof. Hedvige Dekker očituje se u neumornom i požrtvovnom naučnom i stručnom sređivanju bogate muzejske građe, kao i u prikupljanju muzejskog materijala. Uporedo s ostalim radom na muzeju izvršila je i potpuno inventiranje cjelokupnog materijala zbirki, muzejske biblioteke i arhiva (...) Organizator je niza izložbi i niza predavanja kako u muzeju, tako i na području Đakovštine.« (Vijesti MKH 2, 1963)

Slijedećih nekoliko godina bijaše muzej u teškoj situaciji. Nakon smrti H. Dekker ostao je muzej bez direktora i kustosa. Na sastanku muzejskog savjeta i političkih i kulturnih radnika 6. siječnja 1963. odlučeno je da muzej nastavi rad a novim direktorom izabran nastavnik Franjo Čordašić, suradnik muzeja od osnivanja i predsjednik Društva prijatelja starina. Iste godine zaposlena je Branka Raunig, arheolog.

Godine 1967. dobio je muzej od vlasnika prostorija otkaz i morao je iseliti. Iste godine dodijeljene su muzeju nove, sadašnje prostorije u Predovičevoj ulici 17. Ovdje se nalazio Dom zdravlja, ali je nakon potresa 1964. godine, koji je jače oštetio zgradu, iselio. Te je godine došlo do pritiska da se Muzej Đakovštine i Narodno sveučilište ujedine u jednu ustanovu. Mnogo je tada pomogao muzeju dr Antun Bauer koji je pisao i dolazio u Đakovo. Muzej je bio protiv takva fuzioniranja, smatrajući da nema temelja i znači u stvari likvidiranje ove ustanove. Ovo je shvaćanje bilo usvojeno.

Nakon prebrođenih poteškoća razvijao se muzej dobro. Godine 1970. otvoren je nov stalni postav u četiri sobe. O tome je pisala B. Raunig:

»Više od godinu i pol trajala je borba za minimalna sredstva, kojima bi se oštećene prostorije koliko-toliko sanirale, te su u toku 1969. g. izvršeni najnužniji građevinski radovi na adaptaciji. Krajem aprila 1970. od Fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti općine Đakovo dobijena su financijska sredstva za postavljanje stalnih izložbi (...)« (Vijesti MKH, 1970)

U radu na postavljanju izložbe sudjelovali su radnici muzeja (F. Čordašić, B. Raunig, M. Jurjević, M. Slišković), muzealci iz Zagreba i Osijeka (M. Gušić, N. Kosanović, M. Patković, S. Tucakov) i suradnice L. Karalić i M. Gregić.

Godine 1973. dopunjen je stalni postav sa tri prostorije i nakon toga više nije mijenjan. Sadašnji postav broji sedam prostorija, jednu za povremene izložbe i u hodniku skromnu galeriju slika. Taj je prostor premalen i ne zadovoljava sadašnje potrebe.

Arheolog B. Raunig napušta ovu ustanovu 1971. i prelazi u Regionalni muzej Pounja gdje radi i danas. Umjesto nje dolazi etnolog Ivica Šestan koji je radio do potkraj 1978, a od tada radi u Etnografskom muzeju u Zagrebu.

Godine 1978. objavio je Muzej Đakovštine drugu knjigu pod istim naslovom; to je prvi broj zbornika »Đakovo i njegova okolica« s osam rasprava i članaka radnika muzeja i vanjskih suradnika. Ovih dana tiskan je drugi broj zbornika.

Iste godine, 28. svibnja, umro je drugi direktor muzeja Franjo Čordašić (rođen 1908). Radio je do posljednjeg dana u muzeju i na organiziranju smotre folklor »Đakovački vezovi«. Njegove su zasluge ovdje već istaknute. Bio je predsjednik Društva prijatelja starina i ponajprije suradnik muzeja a potom i direktor od 1963. godine, u vrlo teško vrijeme za opstanak đakovačkog muzeja.

Tek kratko govorio sam o razvitku ove ustanove i o radu njezinih najistaknutijih radnika u ova tri desetljeća. Što je uradila i što će uraditi sadašnja generacija — o tome neka sude drugi.

Trideseta obljetnica Muzeja grada Iloka

Mato Batorović

Muzej grada Iloka, Ilok

Godine 1525, 13. prosinca, potvrđen je u svečanom obliku Statut grada Iloka, pa Iločani taj datum uzimaju za obilježavanje mnogih kulturnih obljetnica. Upravo je toga dana 1982. godine svečanom sjednicom »ILOKTURIST« OOUR Centar za kulturu, u čijem je sastavu Muzej grada Iloka, obilježena trideseta obljetnica rada ove kulturne institucije. Uz domaćine i kulturne radnike Iloka i Vukovara, bili su predstavnici društveno-političkih organizacija i zijednica, te radnih organizacija, a okupili su se i članovi Muzejskog društva Slavonije i Baranje, koje je taj dan održalo svoj jesenski plenum.